

S P r i č a

RIČARD
 ANDRES

Umreti među zvezdama

- Beli se jedro usamljeno na tom moru plavetnom.
 Šta traži zemljom usamljenom?
 Šta ostavi u kraju svom?
 (Mihail Ljermontov: Jedro)

Pred njim je visila džinovska zvezda, spremna da se svakog trenutka razleti u gigantskoj eksploziji i da sagori i proguta sve što joj se nađe na putu: drhtavo užareno telo spektralne Q-klase, obavijeno plavim i ljubičastim oblacima plazme, kroz koje su se besno i bezgla-

sno izvijali jezici plamena i šikljali u svemirsko prostranstvo. A samo trideset minuta ranije on je nogama gazio zemlju na rubu kosmodroma, upijao u sebe zelenilo rodne planete, toplo blešteće sunce, miris mora — radovao se onom prijatnom osećanju da je među svojim, među ljudima.

Nikada ranije nijedan brod se prilikom emitovanja nije našao u takvoj opasnosti. Naravno, vodilo se računa o tome da za vreme prostornog skoka kosmonauti mogu da se nađu u blizini neke zvezde. Zato su uređaji za emitovanje ispitivali prostor ispred sebe i brod materijalizovali na dovoljno velikoj udaljenosti da ga zvezda ne zgrabi u svoj gravitacioni zagrljaj. I ovog puta brod je materijalizovan izvan opasne granice jačine sile teže. Ali zvezda nije bila

obična: njena džinovska pobesnala masa pretiła je da se svakog časa pretvori u supernovu. Usled alfa-sinteze elemenata, temperatura jezgra zvezde bila je porasla na oko pet milijardi stepeni, a ono se i dalje zbijalo. To je dovelo do sve većeg ubrzavanja nuklearnih reakcija i u jezgru i u omotaču zvezde, i u svemirski prostor su bežale neshvatljivo velike količine energije. A o takvoj mogućnosti — da se brod nađe pred gigantskom nuklearnom bombom — niko se nije setio da razmišlja.

On je bio svestan činjenice, da ne treba misliti o propustima, već da treba potražiti spas od Smrti koja previre i buja u telu sve do nedavno mirne i obične zvezde. Emitterski uređaji su nepovratno uništeni: snažne magnetske bure i rafali zračenja svih mogućih vrsta pokidali su nerve složenih ćelija veštačkog mozga koji upravlja prostornim skokovima, rastopili kontakte, korodirali i najbolje legure — i sve to dogodilo se istog trenutka kad je brod materijalizovan u blizini buduće supernove. Ostali su neoštećeni samo jonski motori, a to je bila slaba nada za uspešan ishod bekstva. Jer zvezda je mogla da eksplodira svakog trenutka. Glavni kompjuter, koji je vodio računa o čitavom brodu i o svemu što se u njemu dešavalo, štigao je da pokaže da do čudovišne eksplozije može doći svakog trenutka — možda za nekoliko sati, ali možda i za nekoliko minuta. Taj podatak je bio poslednji. Samo nekoliko sekundi kasnije, zračenja su od poluživog kompjutera napravili nekorisnu gomilu mikroelemenata.

On sebi nije smeo dozvoliti da čeka. Aktivirao je jonske motore i sa maksimalnim ubrzanjem pojurio prema najbližoj planeti. Nameravao je da uđe u njenu senku i onda poleti suprotno od zvezde. Tako će biti zaštićen u trenutku kad pobesnelo sunce plane belim usijanjem i počne da raste hiljadama puta. On neće biti u opasnosti sve dok ono ne stigne do planete i stopi je u svoju džinovsku vatrenu masu, koja će se i dalje širiti i gutati sve pred sobom. Možda će mu zvezda dati izvesnu prednost i strpiti se da ne eksplodira za nekoliko desetina časova, a možda će se razliti prostorom pre nego on i stigne do već spržene planete. On te podatke nije mogao da sa sigurnošću utvrdi sam, a kompjuter je ćutao, neupotrebljiv i uzaludan.

Jedva vidljivi mlaz jonizovanih čestica gurao je brod u pravcu planete — jedine, iako slabe nade u spas. Leteo je prema zoni sumraka. Dole su se gasili poslednji jezici plamena, i ostale su samo crne površine sagorelih šuma, i velike pruge dima. Izgo-

relo je sve što je moglo da gori. U nebo su se dizali oblaci pare: more se burno isparavalo. Nekada plodno tlo peklo je, pucalo i pretvaralo u pustinju. Opustošeni predeli mračnog dela planete mirovali su obasjani hladnim i bezglasnim treperenjem polarne svetlosti, koja se širila od polova.

Brod je u blagom luku uronio u senku planete, a onda nastavio dizanje uvis, svoje bekstvo od smrti. Između njega i uzavrelog sunca sada je stajala moćna kuglasta brana od zemlje i čvrstih stena, dvadesetak hiljada kilometara debela. Brzina broda je osetno rasla, a to se videlo i po smanjivanju tamnog kruga koji je predstavljao planetu. Sunčeva korona se lagano ali nezaustavljivo širila, palacajući svojim plamenim jezicima i mitraljirajući prostor česticama i raznim vrstama zračenja.

On je mislio na svoju sada beskrajno daleko Zemlju, na plavetnilo neba, na smireno i toplo sunce koje se nikada neće pretvoriti u vatrenu avet supernove. Nije ga plašila opasnost koja je pretiła da ga svakog časa sustigne, ali ipak nije mogao da se oslobodi tuge dok je mislio o onome što je u svojoj sveukupnosti predstavljalo život, i na sebe, delić tog života, suočen sa smrću.

Ovo mu je bilo deveto emitovanje, sećao se pouzdano. Deveto i duže od prethodnih osam. Cilj mu je bila jedna zvezda spektralne G-klase, negde u blizini jezgra Galaksije, odakle su stigli signali očigledno veštačkog porekla. Deset prostornih skokova trebalo je da ga odvedu u njenu blizinu, za samo tridesetak minuta. Tamo bi pet zemaljskih dana ispitivao planetni sistem, a onda bi prostornim skokovima krenuo natrag na Zemlju. Ali nije bilo tako: već nakon šestog skoka u pravcu udaljene zvezde našao se pred plamenim džinom, pred Smrću koja se rađala.

A sada je već bežao, najvećom mogućom brzinom i najboljim mogućim putem. Da li je jurio ka Zemlji, ili se od nje udaljavao — to nije mogao da zna. Zemlja je visila negde daleko, beskrajno daleko. Ovom vrstom pogona stigao bi do nje za nekih 60.000 godina. Bekstvo je, dakle, bilo besmisleno. Ali ne i uzaludno. Ono nije značilo da neće umreti, ali je bar značilo da neće umreti odmah — već malo kasnije, bilo koliko kasnije. Čudno, mogao je da prežali to što više nikada neće videti Zemlju i ponovo oživotvoriti deo sećanja koja su mu urezana u svest. Staviše, mogao je da o tome i ne misli. Ali o nečemu ipak nije mogao da ne misli: o Njoj, o nežnom i spokojnom licu svoje verenice. Bila je tužna kad ga je isprćala, iako je znala da je to rastanak za samo pet dana. Ona će tih pet dana čekati

bezbrizno, radujući se skorom susretu. Zatim će biti zabrinuta, a ipak nastojati da ga i dalje čeka mirno. Nakon desetak dana u njeno sreće će se uvući očaj zbog saznanja da se dogodilo nešto strašno, jer toliko vremena naprosto nije moglo da se zakasni. Čekaće ga i sto dana, i još više. I dalje će se nadati i venuti. O, da joj je mogao reći da ga ne čeka! Ali znao je da je bolje da ga čeka i nada se, nego da je ubije saznanje da su razdvojeni zauvek, udaljeni provalijom širokom 40.000 svetlosnih godina.

Brođ je uporno grabio napred, sve dalje od zvezde, još uvek zaštićen kamenim štitom planete. On je sedeo ubrzanjem pritisnut u meko sedište, u izbočenoj providnoj kabini malog emitterskog broda. Mogao je da gleda i nazad, prema planeti čiji se tamni krug osetno smanjivao, i prema sunčevoj koroni, koja je postajala sve šira i sve sjajnija. Nije mogao da vidi ono što se sa zvezdom dešavalo, ali su mu bile dobro poznate zakonitosti rađanje supernove. Sada je glavni materijal u jezru zvezde bilo željezo. Njegovim pretvaranjem u helijum nekako se osiguravala stabilnost, ali se jezgro sve više stezalo — zato što nije postojao dovoljno velik priliv energije. Helijum se i dalje stvarao, ali se nije postizala temperatura visoka toliko da može da održi u ravnoteži masu u zvezdanoj materiji iznad jezgra. Zatim bi se u jednom trenutku sva ta masa obrušila u jezgro. U tom nestabilnom položaju stvaralo bi se toliko energije da zvezda ne bi mogla da je izrači u prostor. Nestabilnost bi postajala sve veća i u času kad dostigne kritičnu granicu, spoljni delovi zvezde počeli bi da se razleću u prostor.

I dogodilo se upravo o čemu je razmišljao. U prostoru iza njega eksplodirala je Smrt: zvezda je prsnula i poput balona počela da se širi, brzinom od više hiljada kilometara u sekundi. Njen sjaj je porastao desetinama hiljada puta. Planeta ga je sada štitila od onog najjačeg, ubistvenog zračenja, koje je dolazilo iz pravca središta supernove — ali nije mogla da ga zaštiti od sve jačeg zračenja koje je dopiralo sa perifernih delova rastuće vatrene lopte. Zvezdi će trebati svega nekoliko minuta da ga sustigne, ali on će pre toga biti mrtav, ubijen užasnim zračenjem. Bio je nemoćan da za ma i milimetar u sekundi ubrza svoje bekstvo. Želja i volja tu nisu pomagale, već samo pouzdan rad jonskih motora. Ali on je sve teže uspevao da savlada želju da pobegne od ovog košmara, da se nađe na bezbednoj rodnoj planeti.

Navukao je zaštitne naočari i posmatrao bezglavo širenje eksplodirajućeg sunca. Planeta koja ga je štitila, prestala je da bu-

de samo crni krug: na njoj su se pojavile prvo žute, a onda i crvene mrlje. To je bio znak da je zvezda dostigla i svoju treću planetu. Trajalo je to svega nekoliko sekundi, a onda je planeta na čas planula a zatim se rasprsla i stopila sa džinovskom eksplodirajućom kuglom. Mali emitterski brod nije mogao više da se krije iza štita planete. On je to odmah osetio u sebi, jer ga je vior opasnog zračenja grubo udario probivši oplute broda. Zvezda koja se širila učinila mu se čak lepom: plavičasto bela lopta, sastavljena od koncentričnih delova plazme širila se jezivo i bezglasno, neshvatljivom brzinom. U njenom centru zaslepljujuće je bleštala bela tačka — telo veliko poput kakve planete, sa gustoćom koju je ljudski razum jedva mogao da shvati; bilo je to jedino što je ostalo od zvezde. Imao je još koji minut prednosti pred uništavajućom plazmom, ali mu je bilo jasno da će ga zračenje ubiti još pre nego što ga supernova dostigne.

On je želeo da je na Zemlji, da drži za ruku svoju verenicu i da šetaju morskom obalom, praćeni šaputanjem talasa i tužnim dozivanjem galebova. A Zemlja je neizмерно daleko... Verenicu više nikada neće zagrliti. Ona će čekati i umreti sama, a njega već odavno neće biti.

* * *

Naglo ubrzanje pritisnu ga duboko u sedište. Malim brodom prostrujale su vibracije; brzina se naglo povećavala. Ali tu nešto nije bilo u redu. Ovakle iznenadno i tako veliko povećanje brzine, kad jonski motori rade maksimalnom brzinom? U glavi mu je zujalo. Ubrzanje je u svaki delić njegovog tela i njegove svesti unelo bol, ali i radost — zbog mogućnosti da izbegne biću pobesnele zvezde. Zeleo je da pogleda nazad, ali mu pritisak nije dozvolio da se pomeri ni za milimetar. Onda mu je pogled pao na hromiranu površinu pulta pred njim na kojoj se video odblesak supernove. Svetli krug se upadljivo smanjivao, što je značilo da se brod veoma brzo udaljava, gotovo brzinom svetlosti.

Zatim je pogledao u baršunastu zavesu pred brodom. Zvezde su mu hitala u susret, pretvarale se u svetle pruge u trenutku dok bi jurile pored broda, a onda su nestajale negde pozadi. Za takvu pojavu postojalo je samo jedno objašnjenje: emitterski brod je na neki čudan način i dalje ubrzavao svoju

jurnjavu, i kretao se već nadsvetlosnom brzinom. Kad je spustio pogled, hromirana površina pulta nije više bleštala. Mada je to bilo njegovog razuma, shvatio je da je pobeo od zvezde u eksploziji, od ubistvene vatrene lopte, koja se sada širila negde daleko iza broda.

Zvezde su se slile u neprekidni lanac, koji je bezglasno jurio u smeru suprotnom od kretanja broda. Postepeno se taj lanac pretvorio u vrtlog, u spiralu koja se odmotavala, a čiji se početak uvek iznova rađao daleko napred. U nekom skrivenom kutku njegove svesti pulsiralo je saznanje da ovo što se događa nikako nije moguće, da je to nekakva podmukla prevara.

Najednom se prostor obojio smirenim plavom svetlošću. Nestalo je vrtloga i onog užasnog pritiska izazvanog ubrzanjem. Pred brodom je lebdela Zemlja, mala planeta nestvarna u odnosu na malopredašnji kosmar šireće supernove, utočište putniku u daleke predele Galaksije. On je bio nepomičan. Širom otvorenih očiju i zaustavljenih misli gledao je u drugu planetu, koja je sve brže rasla. Brod je uronio u atmosferu. Trajalo je to samo časak, a onda se već otvorio pogled na plavetnilo morske površine i na suncem objasjane poljane obrasle travom. On je i dalje sedeo nepomičan, nemoguć da preuzme komande, ili bar da sebi objasni šta se to događa.

Pred očima mu blesnu ogromna betonska ploča kosmodroma. Brod se okrenu u vazduhu i lagano se spusti na suncem ugrijanu površinu. Jonski motori utihnuše. On oseti da mu je čitavo telo postalo kao bez težine. Ali misli su mu bile teške, kretale su u nekom skučenom prostoru, koji mu je bio stran. Odjednom se našao pred brodom, u podnožju lestvica. Nije se sećao da je otvarao izlaznu komoru i silazio niz lestvice. Nije ni mogao da misli o tome. Jednostavno, bio je napolju. Vazduh je mirisao na ozon, ili na nešto drugo. Odnokud se sećao da je to posledica rada jonskih motora.

Lagano se pomerio, okrenuvši leđa brodu. Pred njim je stajala Ona, njegova verenica — smirenog lica, pogleda koji je gledao pravo u njega. Učinilo mu se čudnim što se nije obradovala, potrčala mu u susret i bacila mu se u zadrhlaj. Ali i čuđenje se odmah izgubi u onom delu svesti koji više kao da nije bio njegov.

Prešao je onih nekoliko koraka koji su ih delili i uhvatio je za malu ruku. Čitali su trenutak, a onda potrčali niz betonsku površinu. Trčali su dugačkim, nestvarnim

koracima, očiju upravljenih u brežuljak pred njima. Krajičkom svesti on se upita zašto ne čuje odjek njihove obuće o čvrsti beton, ali pitanje se odmah izgubi negde izvan dohvata njegove svesti.

Zelena površina travnatog brežuljka čuljivo ih je primila u svoj zagrljaj. Nakon još nekoliko skokova oni se bacili na zeleni tepih. Nisu bili zadihani od trčanja. On je osećao samo ono obično, lagano pulsiranje svoga krvotoka. Toplota mu se širila telom. Bio je miran i srećan što leži pored voljenog bića. Dašak vetar zanjihla vlat trave pored njenog lica.

Život, pomisli on, život je i u ovoj vlati — kao što je i u nama. Život je u svemu što ima svoju vrednost, svoj smisao i svoje opravdanje. Čak i u smrti, ako ta žrtva ima neki značaj za one koji ostaju da žive. Malopre sam bio suočen sa smrću, u blizini pomahnitale zvezde — i za trenutak se bio uplašio. Ali sada sam ovde, deo života Zemlje, opet bez straha od smrti. I tek sada, tako udaljen od smrti, vidim da i umiranje ima svoju vrednost: u svenom onom što smo imali i postigli za života, i u svemu onom što bilo koje živo biće može da doživi i uradi da bi potvrdilo svoje mesto i svoju ulogu.

Usnama je nežno dodirnuo lice devojke, i krv mu malo brže prostrujala telom. Ugrijani vazduh mirisao je morem i njenom glatkom kožom. Poljubio je u oko. Dugonogi skakavac sunu pored njihovih glava i izgubi se u travi. Kažipretom joj je pomilovao izvijene obrve, pokretom prisnim i blagim — a onda poljubio usne koje su čitale i čekale. Svest mu se ispuni prijatnim spokojstvom.

Pomislio je kako je divno zaspao na travi, pored voljenog bića, ugrijan suncem...

* * *

U tom trenutku mali emitterski brod zaljuljao se pod snažnim naletom čestica sa zvezde koja se brzo uvećavala. Još pre nego što ga je njen spoljni rub dodirnuo, brod planu belim usijanim i rasprasn u kao kapljica vode kad udari u staklo. Supernova je i dalje neizmerno rasla, a usamljeni putnik i njegov emitterski brod bili su sada samo delić plazme koja je blesnula kroz prostor i šireći se gutala svoje planete — da bi se zaustavila tek kad bude nekoliko puta veća od svog bivšeg planetnog sistema.